

van leven, leeft ook bij de synode van de gereformeerde kerken, die over wat daaromtrent voorgesteld werd door de Wereldraad van Kerken (Uppsala 1968) zich uitvoerig bezon. De gereformeerde synode besloot een dringend appèl op de kerken te doen uitgaan om te bevorderen dat een verandering van mentaliteit en levensstijl bij de kerkleden tot stand komt. Zij wekte voorts de gemeenteleden op om zich van hun politieke verantwoordelijkheid in dezen bewust te zijn.

Hoe dan?

Het verlaten van het pad der ongerechtigheid is echter geen eenvoudige zaak.

Drs. Koetsier: 'Hoe moet die andere manier van leven er dan uitzien? Wat betekent dat nu precies? Moet de economie niet meer groeien? Dat is 'n belangrijk punt. Maar is het mogelijk dat een economie gezond is, als-ie niet meer groeit? Een ander belangrijk ding is: hoe moet je dat nu *persoonlijk* doen? Je kunt nu wel zeggen: de economie zal niet meer moeten groeien of de investeringen moeten anders gemaakt worden, maar wat betekent dat nu voor de persoonlijke bestedingen? En ook voor je persoonlijk inkomen?'

Bij de voorbeelden, van groeiende onrust in Nederland over onze wijze van leven, noemt drs. Koetsier, het (mislukte) initiatief van de gereformeerde Veenendaalse predikanten om af te zien van de trendmatige verhoging van hun inkomen. Hij vertelt ook van een aannemer, die eens na een kerkdienst naar hem toe kwam en zei: 'Vertel nu eens wat ik moet doen. Ik bouw op 't ogenblik vijf bungalows van 150.000 of 160.000 gulden. Mag ik dat doen? Ik vind eigenlijk niet dat zulke bungalows gebouwd moeten worden, in Nederland niet en in de wereld in het algemeen niet. Ik zit ermee. Ik heb 't wel gedaan, want ik moet mijn mensen aan het werk houden. En als ik het niet doe, doet een ander het.'

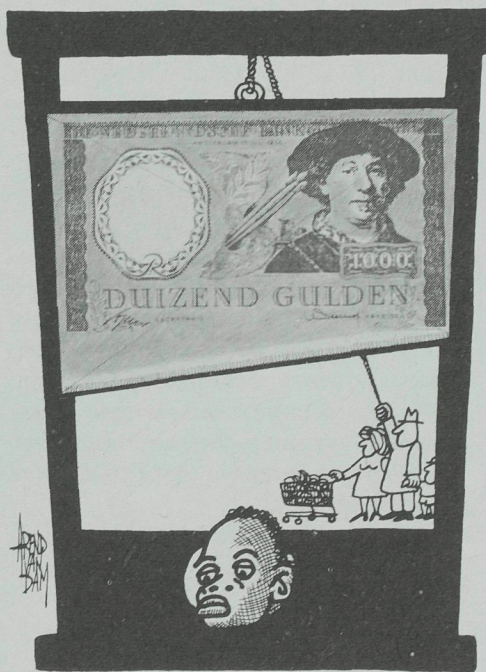
En een brief kreeg drs. Koetsier ook eens van een ongehuwde met een goed salaris, die van een minimum-inkomen wenste te leven en die een groep mensen zocht die dat ook wilden om samen het overblijvende geld te bestemmen voor het werk aan de mentaliteitsverandering.

'We hebben die mensen geadviseerd om te komen tot een kleine ... orde, is een wat zwaar woord ... een klein verband van mensen, die bepaalde afspraken maken; een vorm van communaal leven, waarin beraad kan plaatsvinden over het gemeenschappelijk inkomen. De gezinseconomie is in een dergelijke gemeenschap tot een minimum gereduceerd. De groep bespreekt vragen als: hoe besteed ik m'n inkomen? Wat zijn m'n prioriteiten? Wat zijn dringende behoeften voor me en wat is luxe?

Er is een groep studenten in Drienerlo die dat al doet. Zij varen op het kompas van Taizé. Ze waren ook vertegenwoordigd op de dag in Rotterdam.

Sparen is ook zo'n punt. Wat mag ik sparen? Kan er een vorm van beleggen worden gevonden, waarin de gelden ten goede komen aan doelen die gericht zijn op structuurverandering? Waarbij het dus niet gaat om het rendement, maar alleen om instandhouding van de hoofdsom. Zo zijn er verschillende ideeën, die op gang komen. Nu zitten we allemaal met het probleem: hoe springen we van het individuele naar het structurele. Hoe kom je door het afmattende gevoel heen, dat het toch niet overkomt op onze samenleving.

'k Geloof dat we toch individueel en in kleine groepsverbanden moeten beginnen. Zo is het ook gegaan met de afschaffing van de slavernij. Aan het eind van de

18e eeuw zijn in Engeland kleine cellen gevormd van veelal Baptisten en Methodisten o.a. die toen begonnen zijn te ageren tegen de slavernij. Ze zijn begonnen de handel en het slaventransport aan te pakken. Er zijn ook heel wat boycot-acties gevoerd, o.a. hebben ze rietsuiker geboycot, om te protesteren tegen de slavernij op de rietsuikerplantages. Die mensen zijn begonnen op dezelfde wijze, waarop nu een aantal mensen met bepaalde dingen bezig is. Ze hebben daar geweldig veel voor moeten opzietten, veel moeten discussiëren, tegenstand moeten overwinnen (denk aan Da Costa, die lange tijd slavernij op grond van de bijbel bleef verdedigen), en uiteindelijk is er een stuk be-

wustzijn in de publieke opinie gegroeid van: dit *kàn* niet. Dit is niet te tolereren. Als datzelfde nu gaat plaatsvinden ten aanzien van het economisch leven, zoals dat zich nu voordoet, – uitputting grondstoffen, milieuverontreiniging, noord-zuid-tegenstelling enz. – als die bewustwording gaat optreden, dan *kàn* het niet anders of op een gegeven ogenblik breekt dat door in de structuren, waardoor de veranderingen plaatsvinden die noodzakelijk zijn. Het is alleen de vraag of er nog voldoende tijd is.

VU-magazine: 'Wat kwam als belangrijkste naar voren op de Rotterdamse dag?'

Drs. Koetsier: 'Dat versobering alleen zin heeft en mogelijk is, wanneer je dat in gemeenschap met anderen probeert te realiseren. En dat we ons krachtiger moeten verzetten tegen de vercommercialisering van het leven. Denk aan de STER-reclame bijvoorbeeld.'

In dit verband laat drs. Koetsier het woord 'koopdwang' vallen. Een pleidooi voert hij ook voor een streven naar duurzamer verbruiksgoederen dan op 't ogenblik worden gemaakt.

'En het wetenschappelijk onderzoek moet zich veel meer gaan richten op de vraag: hoe kunnen we de ontwikkeling in de arme landen stimuleren. Een groot deel van het wetenschappelijk onderzoek in het westen zit in de militaire sector en in de verfijning van onze eigen produktietechnieken. Maar er wordt veel te weinig onderzoek gedaan naar verhoging van de duurzaamheid van de goederen en aan technieken, die in de ontwikkelingslanden aan veel mensen arbeid kunnen verschaffen.'

VU-magazine: Hoe kijkt u in dit verband aan tegen een universiteit met een christelijke doelstelling?

Koetsier: 'Dat is een prachtig punt, waarop een christelijke universiteit zich sterk kan maken, koploper kan zijn. De VU moet zich juist daarop richten. Ik zou willen dat er een interfacultaire werkgroep werd gevormd, die zich daarmee bezighield. Daar zou ook 'n man als Kuitert bij moeten zitten. Hij is tenslotte benoemd om ethiek te doceren. Als het nu wat rustig wordt om Adam en Eva, dan kun je misschien beginnen met de nieuwe mens. Het actiecomité Ontwikkelingslanden aan de VU heeft overigens al heel wat op gang gebracht.

Je kunt je ook een werkgroep voorstellen, die probeert uit te kiezen welke vormen